
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Аверочкіна Т. В.*

к. ю. н., с. н. с., доцент,
завідувач лабораторії
кафедри морського та митного права
Національного університету
“Одеська юридична академія”
(м. Одеса, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0652-7658>

УДК 342.951
DOI 10.26886/2524-101X.4.2018.4

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ УКРАЇНИ У ПРИБЕРЕЖНИХ ВОДНИХ ПРОСТОРАХ

У статті досліджено провідні засади здійснення адміністративної юрисдикції України у прибережних акваторіях. Наголошено, що своїм підґрунтям така юрисдикція має або суверенітет держави, або її суверенні права, визнані та закріплені у міжнародних угодах. Базуючись на нормах Конвенції ООН з морського права 1982 року, а також практиці здійснення її норм, відзначена можливість ототожнення категорій “адміністративна юрисдикція” та “юрисдикція”, за умов “широкого” підходу до тлумачення категорій “юрисдикція” та “державне адміністрування”. Доведено, що концепція адміністративної юрисдикції України у прибережних водних просторах органічно поєднує в собі загальні засади міжнародного публічного та національного адміністративного права за переважаючого значення останнього у водних просторах, на яких у повному обсязі поширюються суверенітет і юрисдикція прибережної держави, і першого – у просторах, в яких прибережна держава здійснює лише юрисдикцію та суверенні права.

Ключові слова: суверенітет, суверенні права, юрисдикція, прибережні води, адміністративна юрисдикція.

---

* **Tetiana Averochkina**, PhD in Law, Head of the laboratory of the Department of Maritime and Customs Law of National University “Odessa Academy of Law”, senior researcher, Assistant Professor.

Tetiana Averochkina. The Conceptual Bases of the Administrative Jurisdiction of Ukraine in Coastal Water Spaces. – Article.

The article investigates the main principles of implementation of administrative jurisdiction of Ukraine in coastal water areas. It is stressed that the basis for such jurisdiction is either the sovereignty of the state or its sovereign rights, recognized and enshrined in international agreements. Based on the norms of the United Nations Convention on the Law of Sea 1982, as well as the practice of implementing its norms, the possibility of identifying the categories of “administrative jurisdiction” and “jurisdiction” was noted, under the “broad” approach to the interpretation of the categories “jurisdiction” and “public administration”. It is proved that the concept of administrative jurisdiction of Ukraine organically combines the general principles of international public and national administrative law in coastal water spaces with the prevailing importance of the latter, which fully apply the sovereignty and the jurisdiction of the coastal state, and the first – in the expanses, in which coastal state exercises only jurisdiction and sovereign rights.

Key words: sovereignty, sovereign rights, jurisdiction, coastal waters, administrative jurisdiction.

Аверочкина Т. В. Концептуальные основы административной юрисдикции Украины в прибрежных водных пространствах. – Статья.

В статье исследованы основные принципы осуществления административной юрисдикции Украины в прибрежных акваториях. Отмечается, что такая юрисдикция основывается или на суверенитете государства, или на его суверенных правах, признанных и закрепленных в международных соглашениях. Основываясь на нормах Конвенции ООН по морскому праву 1982 года и практике осуществления ее норм, отмечена возможность отождествления категорий “административная юрисдикция” и “юрисдикция”, в условиях “широкого” подхода к толкованию категорий “юрисдикция” и “государственное администрирование”. Доказано, что концепция административной юрисдикции Украины в прибрежных водных пространствах органично сочетает в себе общие принципы международного публичного и национального административного права при преобладающем значении последнего в водных пространствах, на которые в полном объеме распространяются суверенитет и юрисдикция прибрежного государства, и первого – в пространствах, в которых прибрежное государство осуществляет лишь юрисдикцию и суверенные права.

Ключевые слова: суверенитет, суверенные права, юрисдикция, прибрежные воды, административная юрисдикция.

Вступ

Державне адміністрування діяльності у прилеглих до узбережжя сучасних країн морських та прісноводних акваторіях – давно складений правничий та управлінський звичай, що отримав міжнародне та національне визнання під час проведення великих міжнародних

конференцій та у багатьох внутрішніх законодавствах. Спочатку таке адміністрування мало прояв у можливості надання притулку та захисту, згодом – забезпечення нейтралітету, а за остаточного формування – надання прибережній державі можливостей отримання політичних, економічних, захисних, природничих та інших переваг від особливого географічного розташування, можливостей до ефективного співробітництва та налагодження надійного механізму судноплавства – одного з головних факторів розвитку сучасного глобалізованого світу, а також інших видів використання водних просторів. При цьому на теперішній час міжнародно визнаними та закріпленими на рівні світових стандартів є також і можливості для держав, які не мають виходу до моря, користуватися визнаними свободами відкритого моря та мати доступ до ресурсів виключних економічних зон прибережних країн. Дійсно, компроміс, якого було досягнуто під час проведення III Конференції ООН з морського права 1973–1982 років, та який обумовив успіх Конвенції ООН з морського права 1982 (далі – *UNCLOS'82*) не мав прецедентів ні до проведення цієї конференції, ні після неї, а запровадження стандартів здійснення суверенітету та юрисдикції держав у різних за правовим статусом та режимом морських просторах багато в чому визначило сучасні національні механізми їх публічного (державного) адміністрування.

Основа адміністративної юрисдикції у прибережних водних просторах

Основою здійснення державного адміністрування у прибережних водних просторах є закріплена у міжнародних угодах та така, що знайшла прояв у внутрішніх законодавчій та організаційній практиках, адміністративна юрисдикція прибережних держав, яка являє собою всю повноту здійснення державного управлінського впливу (законодавча, виконавча, судова влада) на суспільні відносини, здійснюваного як в межах державної території, так і поза нею (за широкого підходу до її розуміння) або як підзаконна управлінська діяльність органів виконавчої влади щодо здійснення державного управлінського впливу на суспільні відносини на території держави та, у деяких випадках, – поза її межами (за вузького) (Аверочкина, 2015, с. 480). Вона виявляється у здійсненні різних видів контролю (прикордонного, митного тощо), регламентації правил мирного проходження територіальним морем різних категорій суден, заходження до внутрішніх вод України

й перебування в них, правил діяльності у виключних економічних зонах (далі – ВЕЗ) тощо. Крім цього, встановлення правил державної реєстрації суден передбачає поширення юрисдикції України на судна, що здійснюють судноплавство також і в просторах відкритого моря, територіальних морях, прилеглих зонах, ВЕЗ і внутрішніх водах іноземних держав. Та навіть власне прийняття відповідного внутрішнього законодавства, а також застосування відповідальності за його порушення, здійснення публічних сервісних процедур є проявом всеохоплюючої дії адміністративної юрисдикції прибережної держави (за широкого підходу до її розуміння), що може цілком обґрунтовано бути ототожненою з загальною категорією “юрисдикція” в аспекті досліджуваної проблематики та відповідно до підходу, використаного укладачами міжнародних угод у цій сфері. Неможливо також не звернути уваги і на той факт, що питома вага адміністративно-правових норм, якими врегульовано діяльність у прибережних водних просторах, є значно більшою за вагу норм інших галузей права (цивільного, кримінального тощо). Вони визначають правила правомірної діяльності у цих водах, а реалізація окремих повноважень органами державного управління являє собою заходи адміністративного примусу (затримання суден, їх огляд тощо). Зазначене додатково свідчить про саме адміністративний характер здійснюваної у цих акваторіях юрисдикції, а якщо взяти до уваги, що адміністративне право бере на себе основний “тягар” регулювання відносин у державі, то адміністративна юрисдикція ніби повітря “охоплює” та “наповнює” усі сфери сучасного суспільного життя у державах та у прилеглих до їх узбережжя акваторіях.

Відомо, що юрисдикція є проявом суверенітета держави, проте за межами державної території, вона об’єктивно вважатися його проявом не може, адже суверенітет держави не поширюється за межі державної території – суходольної, внутрішніх вод та територіального моря. Таким чином, у прилеглий зоні, ВЕЗ, на континентальному шельфі основою здійснення юрисдикції прибережної держави є уже не суверенітет цієї держави [як у внутрішніх водах та територіальному морі (щодо останнього суверенітет здійснюється з урахуванням норм *UNCLOS’82* та інших норм міжнародного права (ст. 2 *UNCLOS’82*) та, завдяки цьому може бути охарактеризований як “морський суверенітет”], а закріплені міжнародними угодами її суверенні права в них (ВЕЗ, континентальний шельф, ст. 56, 77 *UNCLOS’82*) або права на

контроль у чітко визначених сферах – митній, фіскальній, іміграційній, санітарній (прилегла зона, ст. 33 *UNCLOS*'82). Це підтверджує С. В. Молодцов, зазначаючи, що юрисдикція є правомочністю (повноваженням) або сумою правомочностей (повноважень), які мають цільове призначення і необов'язково мають властивості суверенітета, тобто юрисдикція не завжди ґрунтується, засновується безпосередньо на суверенітеті (Молодцов, 1982, с. 28). В. Л. Толстих же прямо зазначає, що прибережна держава у ВЕЗ має деякі суверенні права, які не ґрунтуються на територіальному суверенітеті та мають функціональний характер (Толстих, 2009, с. 894).

Теорія суверенних прав держав у морських просторах

Суверенні права держав у морських просторах, уперше визнані та закріплені у *UNCLOS*'82, є на теперішній час одним з найбільш актуальних та малодосліджених аспектів юрисдикції держав, що здійснюється за межами їх кордонів. Крім того, *UNCLOS*'82 закріплює, поряд із загальновизнаними цивільною (ст. 28), кримінальною (ст. 27, 97), також і “виключну юрисдикцію” (ст.ст. 60, 92), “національну юрисдикцію” (пreamбула, ст.ст. 1, 142, Заключний акт) і “належну юрисдикцію” (ст. 94). Укладачі Коментаря до *UNCLOS*'82 (*UNCLOS* 1982 Commentary), не надаючи чіткого визначення видам юрисдикції, згаданим у наведених статтях, розуміють під нею можливість поширення законів держави на той чи інший об'єкт – континентальний шельф, ВЕЗ, штучні споруди у ВЕЗ, судна у відкритому морі тощо. На думку деяких учених, у сучасному світі виключна юрисдикція, а також право на сецесію, можуть бути ототоженні з державним суверенітетом (Худолей, 2011, с. 54).

Концепція суверенних прав прибережної держави, що знайшла особливо широку підтримку під час проведення III Конференції ООН з морського права у сфері визначення правових підстав активності держав у морських просторах, що знаходяться за межами їх державних кордонів, втілена нині у нормах *UNCLOS*'82. Її норми стали альтернативою значним претензіям держав на поширення свого суверенітету на віддалені від узбережжя морські простори, висловленим у середині XX ст. Дійсно, концепція суверенних прав, стала компромісним рішенням багатьох проблем, що постали перед державами, які, завдячуючи морським прибережним водам, могли підтримувати свій розвиток та економічне становлення. У правничих дослідженнях до суверенних

прав держави зараховують ті, що забезпечують економічну самостійність держави (на збирання податків та зборів, на енергетичні ресурси, на розробку природних ресурсів та управління ними), а також на визначення своєї компетенції, на здійснення примусу та проведення самостійної зовнішньої політики (Хаустова, 2013, с. 12).

Суверенними правами є права, яких має держава всередині своєї території, обмеженої державними кордонами, та за її межами та які дозволяють діяти їй у своїх інтересах тією мірою, якою вона вважає за потрібне, але у межах міжнародного права. Суверенні права визначаються основними принципами міжнародного права, міжнародними договорами держави та її законодавством (Бекашев). До кола таких прав належать визнані та закріплені за кожною прибережною державою суверенні права у ВЕЗ та на континентальному шельфі. Виключний характер цих прав полягає у тому, що жодна інша держава не вправі без згоди прибережної держави здійснювати подібну діяльність у цих просторах (Кузнецов, Аверочкіна, 2011, с. 81).

Щодо зазначених суверенних прав мають місце певні обмеження. Так, прибережна держава при здійсненні своїх прав у ВЕЗ належним чином враховує права та обов'язки інших держав та діє у порядку, сумісному з положеннями *UNCLOS'82*. Крім морських просторів, держави мають суверенні права з метою здійснення юрисдикції над морськими, космічними та повітряними суднами, якщо вони експлуатуються під її державним прапором. Держави мають суверенні права на дослідження та використання космічного простору, Місяця, Світового океану, Антарктики та інших територій, що перебувають під управлінням міжнародної спільноти (Бекашев).

Суверенні права неможливо ототожнювати із суверенітетом, який визначається як верховенство, самостійність, повнота і неподільність влади держави у межах її території та як незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах (Декларація про державний суверенітет України 1991). При цьому виключна (морська) економічна зона України (далі – ВМЕЗ України) та простори континентального шельфу за межами територіального моря, а також прилегла зона (за умови її встановлення) – це морські простори, де прибережна держава має лише визнані міжнародними угодами (які стали в установленому порядку частиною її національного законодавства) суверенні права. Ці простори не є територією України, отже, неможливо й ототожнювати суверенітет та здійснювані за межами державної

території суверенні права. Юрисдикція прибережної держави у цих просторах має своєю основою не суверенітет (як у внутрішніх водах та територіальному морі), а саме визнані та закріплені *UNCLOS*'82 суверенні права. У правничій літературі юрисдикція визначається як реалізація (або можливість реалізації) суверенних прав держави стосовно інших суб'єктів права, позначається як прояв суверенітету та дії державної влади у межах певної території (Каюмова, 2007; Терентьева, 2016, с. 127). Її розуміння як прояву суверенітету не може вважатися справедливим для морських просторів, що перебувають поза межами державної території, адже поза межами території держави суверенітет не здійснюється. У багатьох визначеннях суверенітету підкреслюються переважне верховенство та незалежність держави всередині своєї території та щодо інших держав (Кокошин, 2006, с. 47-57; Ушаков, 1994). С.В. Черніченко зазначає, що суверенітет держави завжди є "територіальним", тобто існує у межах території держави, та лише його прояви можуть виходити за межі її території (Черніченко, 2010). Саме його прояви у вигляді юрисдикції дійсно виходять за межі території держави при здійсненні екстериторіальної або універсальної юрисдикції, але що стосується окремих видів прибережних морських просторів, то юрисдикція держави у них має своєю основою не суверенітет, а закріплені міжнародними угодами суверенні права, які не можна ототожнювати із суверенітетом через його набагато загальніший та всеохоплюючий характер, проте лише у межах території держави. Просторові межі, в яких реалізуються суверенні права та обов'язки сучасної держави, є ширшими за географічну область у межах державних кордонів, ширшими за територію держав.

І.А. Хаванова зазначає, що, зважаючи на статико-динамічні характеристики юрисдикції, необхідно сказати, що повнота її реалізації може бути обмеженою за межами територіального верховенства (Хаванова, 2017, с. 83). І це є цілком справедливим, адже, наприклад, у прилеглий зоні, ВЕЗ, на континентальному шельфі юрисдикція держави є обмеженою нормами міжнародних угод, зокрема *UNCLOS*'82, якими визначено, в яких саме сферах прибережна держава може здійснювати свою юрисдикцію

Як справедливо зазначає Ю. Г. Барсегов, "юрисдикція прибережної держави – це сукупність обмежених функціональних прав прибережної держави у різних за своїм режимом акваториях Світового оке-

ану. Категорія “юрисдикція”, що лежить в основі цього поняття, не відрізняється строгою визначеністю. Якщо у межах територіального верховенства національна юрисдикція є наслідком і проявом суверенітету, то за межами територіального моря може йтися лише про обмежену функціональну юрисдикцію прибережної держави у вигляді чітко визначених цільових прав і прерогатив ресурсного і нересурсного характеру, які встановлюються міжнародним правом на основі загальновизнаних принципів, норм і спеціальних міжнародних конвенцій універсального характеру. Об’єм функціональних прав (юрисдикції) і просторові межі юрисдикції прибережної держави визначаються, зокрема, в *UNCLOS’82*” (Словарь международного морского права, с. 250).

Юрисдикція, здійснювана на функціональних засадах, стосується сфер, де міжнародне право дозволяє державам здійснювати певні функціональні повноваження, реалізуючи права у таких просторах, як континентальний шельф та ВЕЗ; дослідники відзначають таку особливість зазначеного принципа: якщо суверенітет держави вимагає наявності влади, суб’єктів та території, то юрисдикція, в основу якої покладено функціональний принцип, має місце за відсутності державної території (Хаванова, 2017, с. 84). Ю. Г. Барсегов також обґрунтовано визначає зону національної юрисдикції як просторову сферу дії визнаних міжнародним правом за прибережною державою функціональних прав і прерогатив або обмеженої функціональної юрисдикції як ресурсного, так і нересурсного змісту. Визнання такого роду прав і прерогатив прибережної держави не розглядається як підстава для встановлення якогось особливого статусу, відмінного від статусу відкритого моря (просторами якого власне і є прилегла зона, ВЕЗ, континентальний шельф). Визначальним критерієм для такого підходу є та обставина, що суверенітет прибережної держави не поширюється на зони обмеженої національної юрисдикції (Словарь международного морского права, с. 66). Зазначені прерогативи є своєрідною “компенсацією” прибережним державам за ті обмеження, яких вони зазнають у зв’язку із встановленим правилом *UNCLOS’82* щодо здійснення суверенітету в територіальному морі лише з урахуванням норм цієї Конвенції та інших норм міжнародного права (ст. 2), і формують устояний принцип забезпечення прав прибережних держав на певні прерогативи у зонах національної юрисдикції.

**Концепція адміністративної юрисдикції держави
в прибережних водних просторах
та теорія транснаціонального права
і глобального адміністративного права**

Необхідно наголосити на тому, що правові засади здійснення адміністративної юрисдикції у прибережних водних просторах держав визначено нормами міжнародних угод, зокрема Женевських конвенцій 1958 р., *UNCLOS* '82, Белградської конвенції про режим судноплавства на Дунаї 1948 р. тощо. У зв'язку із цим дослідження адміністративної юрисдикції України у прибережних водах неможливо здійснювати без урахування відповідних норм міжнародних угод, які, відповідно до ст. 9 Конституції України, стали нормами національного українського законодавства. Ці та багато інших міжнародних договорів прямо впливають на формування окремих груп норм національного права. І саме щодо водних просторів, розташованих за межами державних кордонів та навіть територіальних морів отримує нового поштовху розвиток уявлень і поглядів американського професора, судді Міжнародного Суду ООН Ф. Джессепа на формування транснаціонального права, а через нього – глобального адміністративного права.

Запропонована Ф. Джессепом концепція транснаціонального права містить ідею про те, що сучасне міжнародне право внаслідок низки об'єктивних причин уже не може вважатися правом виключно міждержавним. Він позначав транснаціональне право як “усю сукупність правових норм, якими врегульовано дії або події, що виходять за межі національних кордонів, які включають як публічне, так і приватне міжнародне право, так само як і інші норми, які не потрапляють до цих стандартних категорій” (Jessup, 1956, р. 2). Саме щодо діяльності у водних просторах нині спостерігається дія комплексу норм міжнародного, національного права, а також обов'язкових до виконання приписів міжнародних організацій та їх спеціалізованих органів та установ. А завдяки тому, що ці приписи мають виконуватися на рівні органів національного публічного адміністрування діяльності у водних просторах, об'єктивного розвитку набуває також і глобальне адміністративне право. Як зазначає Б. А. Кормич, дискусія щодо процесу глобалізації адміністративного права ведеться уже щонайменше два десятки років і привела до формування доволі цілісної концепції глобального адміністративного права. Але витоки цієї проблематики

сягають ще більш давнього періоду – кінця XIX – початку XX ст., коли почалося обговорення правової природи процедурних норм та актів міжнародних міжурядових організацій (Кормич, 2017, с. 18).

Формування глобального адміністративного права спричинено потребами систематизації, уніфікації, зіставлення різних історично зумовлених правових принципів, стандартів, цінностей, пріоритетів, концепцій, що сформовані правовими доктринами суверенних країн, з метою визначення на світовому (глобальному) рівні справедливих правил колективного врахування, застосування визначених в укладених міжнародних угодах, договорах правових підстав (або обмеження правового інтересу окремих країн) у зв'язку з участю у певних транснаціональних організаціях, які визначають спеціальні принципи, правила та норми ведення окремих видів діяльності (Пухтецька, 2013, с. 118). І це є цілком справедливим для державного адміністрування діяльності у морських просторах, яке, за результатами роботи I, II та III Конференцій ООН з морського права, а також інших багатосторонніх міжнародних форумів, отримало давно очікувану правову основу для здійснення як внутрішньодержавного регулювання, зокрема державного управління морською діяльністю, так і створення інституційної системи розгляду та вирішення спорів, пов'язаних із нею, тощо. І визначною мірою на формування норм прийнятих міжнародних угод вплинули саме національні законодавства, в яких протягом багатьох століть формувалися концепції територіального моря, внутрішніх вод, ВЕЗ тощо. І ці норми за своєю правовою природою у своїй більшості були саме адміністративно-правовими. Наприклад, *UNCLOS'82* встановила низку правил щодо правового статусу і режиму ВЕЗ держав. Ці правила мають чітко виражений адміністративно-правовий характер, проте їх створено в результаті прийняття групою держав – Чилі, Аргентина, Марокко та ін. – своїх національних актів, що містили в основному норми адміністративно-правового характеру, які визначали правила використання ВЕЗ. Однак кожна із цих країн визначила власні правила, інколи дуже відмінні від інших. Різниця навіть існувала у визначенні меж цієї зони, не говорячи вже про відмінності у порядку видачі дозволу на її використання, застосуванні заходів адміністративного примусу за порушення цих правил тощо. У зв'язку з такою різноманітністю в *UNCLOS'82* узагальнено та збережено багато положень національного адміністративного законодавства (Додин, Серафимов, 2001, с. 35) різних держав.

Не є винятком і сформоване в XIX ст. адміністративне річкове право, яке набуває на теперішній час рис якщо не глобального, то регіонального (зокрема європейського) характеру, уособивши норми різнонаціональних законодавств і виробивши єдині правові принципи правового режиму найбільших міжнародних і прикордонних рік.

Внутрішньодержавне право за своєю сутністю є більш чітко визначеним та історично розвинутим, дає відповідні імпульси розвитку міжнародному праву, яке може перейняти позитивні аспекти внутрішньодержавного права і запровадити їх на наднаціональному рівні шляхом установаження як міжнародно-правового звичаю або закріплення у міжнародно-правовому акті. Поширення та нелінійність взаємодії міжнародної та національної систем сприяє появі нових об'єктів правового регулювання, які є суміжними за своєю правовою об'єктивністю на стикові публічно-правових і приватноправових аспектів. Усе це, на думку науковців, сприяє зникненню меж між національним і міжнародним правом, поєднує публічно-правові та приватно-правові витоки. У зв'язку із цим у науковій літературі усе більшої популярності набуває доктрина глобального адміністративного права (Каширкина, 2009).

Можливість міжнародного впливу на адміністративне право багато в чому обумовлена такою специфікою цієї галузі, як значний рівень фрагментації. У цілому можна говорити про те, що вся сукупність норм адміністративного права складається з трьох основних груп: 1) норми загального адміністративного права, або в західній доктрині "установчого" адміністративного права, що визначає систему та повноваження органів виконавчої влади і основні принципи їхньої діяльності; 2) норми галузевого матеріального адміністративного права, що формується в рамках публічного адміністрування в окремих напрямках державної політики; 3) норми процедурного адміністративного права, що визначають порядок прийняття рішень суб'єктами владних повноважень (Кормич, 2017, с. 20).

Підтримуючи Б.А. Кормича, необхідно зазначити, що у сфері здійснення державного адміністрування відносин, які складаються у прибережних водах держав, значною мірою проявляються три фактори, які "глибоко й міцно інтегрують адміністративне право в транснаціональний правовий простір" (Schill, 2014, р. 2). По-перше, це вплив на внутрішнє законодавство джерел права, які мають зовнішнє походження. Причому такий вплив може полягати не лише у класичному

застосуванні положень міжнародних угод, замість національних нормативно-правових актів, але й у встановленні певних міжнародних стандартів щодо особливостей застосування національного законодавства (наприклад, стандарти Конвенції про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р.). По-друге, це розширення кола іноземних суб'єктів, які здійснюють функції публічного адміністрування. На міжнародному рівні це виявляється у виконанні міжнародними організаціями певних адміністративних функцій (наприклад, присвоєння ідентифікаційного номера *ІМО* (Порядок присвоєння ідентифікаційного номера Міжнародної морської організації суднам, які мають право плавання під Державним прапором України; *IMO ship identification number scheme*), на міждержавному – у підвищенні впливу актів іноземних адміністративних агенцій та необхідності урахування інтересів іноземних суб'єктів під час формування горизонтальних зв'язків між національними правовими режимами (наприклад, Дунайська комісія). По-третє, це поширення адміністративно-правового регулювання на ті види діяльності, що виникли завдяки розвиткові сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (Кормич, 2017, с. 20-21) (обов'язкове використання супутникових систем зв'язку на суднах (Международная конвенция по охране человеческой жизни на море 1974 г.)).

На процес внутрішньодержавного адміністрування морської діяльності значною мірою впливають загальнообов'язкові керівні документи структурних підрозділів міжнародних організацій. Так, зокрема циркулярними листами Комітету з безпеки на морі *ІМО* визначено, що визнання документів моряків відповідно до Конвенції про стандарти підготовки, дипломування моряків та несення вахти 1978/95/2010 рр. здійснюється лише за наявності двостороннього меморандуму про таке визнання між країнами (наприклад, *MSC.1/Circ.1450* від 24 січня 2013 р.).

Отже, вплив глобальних стандартів адміністрування не можна недооцінювати, адже в них не лише відбиваються загальні (у значенні глобальні, універсальні) інтереси суб'єктів адміністративного права різних рівнів, але й деталізуються правові форми взаємодії ключових суб'єктів глобального, європейського, національного адміністративного права у пріоритетних сферах державного управління та державного регулювання (Пухтецька, 2013, с. 118). І на теперішній час процес глобалізації адміністративного права має колосальний потенціал для

підвищення якості національного адміністративного законодавства і здатен сприяти модернізації усєї правової системи держави (Кормич, 2017, с. 28), зокрема у сфері здійснення її адміністративної юрисдикції у прибережних водах. Особливістю здійснення такої юрисдикції є її “вихід” за межі суходольної території, а закріплення у міжнародних угодах (насамперед, *UNCLOS'82*) та Законі України “Про державний кордон України” можливості держави здійснювати переслідування суден-порушників по гарячих слідах, здійснювати різні види діяльності у прилеглий зоні (у разі її встановлення), ВЕЗ, просторах відкритого моря, а також у прибережних водах іноземних держав обумовлює дію адміністративної юрисдикції України поза просторами, на які поширюється її суверенітет (Аверочкіна, 2012, с. 255).

При цьому важливо зазначити, що *UNCLOS'82* тут являє собою приклад системи “норм-конгломератів”, про які зазначає І. Н. Барциц, та які складним чином поєднують положення міжнародного права й установлюють норми національного права передусім у галузі адміністрування (Барциц, 2008, с. 13) морської діяльності. З іншого боку, американські глобалісти-адміністративісти стверджують, що такі “норми-конгломерати” можуть створюватися як за рахунок імплементації норм не лише міжнародного права у внутрішньодержавне, так і, навпаки, шляхом імплементації норм глобального адміністративного управління у міжнародне (Тихомиров, 2007, с. 479). Щодо дії міжнародно узгоджених адміністративно-правових правил у морських просторах, то вже в 70-х рр. ХХ ст., з розвитком світового мореплавства виникла необхідність існування великої кількості міжнародних правил, яким з метою забезпечення їх обов'язкового виконання усіма учасниками міжнародного мореплавства надається адміністративно-правова форма (Жудро, Джавад, 1974, с. 88). І в них спостерігається дія не лише приписувальної юрисдикції, але й юрисдикції примусового здійснення (Ключников, 2002, с. 19), у зв'язку із чим можна стверджувати про дію у межах морських просторів правових норм, які регламентують здійснення державного примусу (Белякович, 2008, с. 184), зокрема адміністративного. Прийняті у цій сфері нормативні акти, по суті, є вираженням ідеї щодо того, що ефективна система здійснення правових приписів у морських просторах передбачає очікування того, що відхилення від запропонованих стандартів поведінки тягне за собою застосування санкцій (Василенко, 1988, с. 132), отже, тут оформляється забезпечення суверенних інтересів держави.

Самих суверенних інтересів локалізовано на державній території, їх забезпечення здійснюється у межах території зі змішаним режимом. При цьому правові норми прибережної держави поширюються на всю територію зі змішаним режимом, незалежно від осіб та об'єктів, що перебувають на них (Белякович, 2008, с. 184-185).

Висновки

Підсумовуючи наведене, варто зазначити, що категорія “юрисдикція” є набагато вужчою за категорію “суверенітет” і містить у собі обмежене коло прав із точним зазначенням того, з якою метою поширюється юрисдикція цієї держави на той чи інший водний простір. Необхідно наголосити на тому, що юрисдикція як прояв суверенітету держави і просторова межа реалізації державної влади не повинна з ним ототожнюватися. Вона являє собою здійснення державою своїх владних правомочностей, тобто фактично може бути ототожнена з державною владою. У зв'язку із цим фактичне визнання юрисдикції елементом, частиною суверенітету дає змогу зробити висновок, що і державна влада є елементом, частиною суверенітету. Тим часом державна влада, будучи похідною від “своєї” держави, сама по собі не має суверенітету, а наділяється в особі органів, що її здійснюють, лише певними повноваженнями. Суверенітет може бути практично реалізовано через державну владу, але не має ототожнюватися з нею (Терентьева, 2016, с. 132).

Концепція адміністративної юрисдикції України у прибережних водних просторах органічно поєднує в собі загальні засади міжнародного публічного та національного адміністративного права за переважаючого значення останнього у водних просторах, на яких у повному обсязі поширюються суверенітет і юрисдикція прибережної держави, і першого – у просторах, в яких прибережна держава здійснює лише юрисдикцію та суверенні права. Першоосновою такої юрисдикції у прибережних водних просторах є або суверенітет (внутрішні води, територіальне море), або суверенні права (прилегла зона, ВЕЗ, континентальний шельф). Адміністративне право є основним регулятором відносин, що складаються у сфері суспільних відносин, які виникають із приводу здійснення діяльності у прибережних водних просторах (Аверочкіна, 2015, с. 66). У межах концепції органічно поєднано правові норми, що належать до зазначених галузей, і практику їх застосування, що дає змогу виявити

прогалини й можливі напрями удосконалення національного законодавства у сфері здійснення адміністративної юрисдикції у прибережних водах з метою якнайповнішого виконання взятих на себе Україною міжнародних зобов'язань, повноправного входження до кола розвинутих морських держав світу й вирішення нагальних питань відновлення прав України як прибережної держави в умовах тимчасової окупації РФ Кримського півострова, морських просторів навколо нього та Операції об'єднаних сил на Сході України.

ЛІТЕРАТУРА

- Аверочкина, Т.В. (2015). Концепція адміністративної юрисдикції государства в морских пространствах. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.)*, 1, 478–480.
- Аверочкина, Т.В. (2012). До визначення поняття “юрисдикція” в морському праві. *Питання удосконалення методології сучасної юриспруденції: тези Другої міжнародної наукової конференції, присвяченої пам'яті проф. О.В. Сурілова (м. Одеса, 30–31 березня 2012 р.)*, 253–255.
- Аверочкина, Т.В. (2015). Концепція адміністративної юрисдикції у морських просторах – новий погляд на устояний правовий інститут. *Актуальні питання реформування правової системи України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 3–4 лип. 2015 р.)*, 64–67.
- Барциц, И.Н. (2008). Показатели эффективности государственного управления (субъективный взгляд на международные стандарты) (ч. 2). *Представительная власть – XXI век*, 2, 3, 11–15.
- Бекашев, К.А. Суверенные права. *Большая российская энциклопедия*. <<https://bigenc.ru/law/text/4171179>>
- Белякович, Е.В. (2008). К вопросу о действии правовых норм на территориях со смешанным правовым режимом. *Ленинградский юридический журнал*, 4(14), 178–186.
- Василенко, В.А. (1988). *Основы теории международного права*. Киев: Вища школа.
- Декларация про державний суверенітет України 1990* (Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки). *Відомості Верховної Ради УРСР*, 31, 429.
- Додин, Е.В., Серафимов, В.В. (2001). *Санкционированное вмешательство в сфере торгового мореплавания*. Одесса.
- Жудро, А.К., Джавад, Ю.Х. (1974). *Морское право*. Москва: Транспорт.
- Каширкина, А.А. (2009). Доктринальные подходы к соотношению международно-правовых и национальных норм. *Журнал российского права*, 6, 3–13.
- Каюмова, А.Р. (2007). К вопросу о месте юрисдикции в системе международного права. *Ученые записки Казанского государственного университета. Серия “Гуманитарные науки”*, 149, 6, 316–323.

- Ключников, Ю.В. (2002). *Международные проблемы установления пределов действия национально-правовых норм*. Москва.
- Кокошин, А.А. (2006). *Реальный суверенитет в современной микрополитической системе*. Москва.
- Конвенція про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965* (Міжнародна морська організація). *Офіційний вісник України*, 2006, 8, 492.
- Кормич, Б.А. (2017). Глобалізація адміністративного права та митне законодавство. *Lex Portus*, 5, 17–29.
- Кузнецов, С.О., Аверочкина Т.В. (2011). *Морське право*. Одеса: Фенікс.
- Манільські поправки до додатка до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) 1978 року 2010* (Міжнародна морська організація). *Офіційний вісник України*, 2012, 24, 940.
- Международная конвенция по охране человеческой жизни на море 1974 года текст, измененный Протоколом 1988 года к ней, с поправками (СОЛАС-74) (с изменениями на 1 января 2016 года) (редакция, действующая с 1 января 2017 года)* (Международная морская организация). *Электронный фонд правовой и нормативно-технической документации*. <<http://docs.cntd.ru/document/901765675>>
- Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978*. (Міжнародна морська організація). *Офіційний вісник України*, 2009, 60, 2148.
- Молодцов, С.В. (1982). *Правовой режим морских вод*. Москва: Междунар. отношения.
- Наказ про затвердження порядку присвоєння ідентифікаційного номера Міжнародної морської організації суднам, які мають право плавання під Державним прапором України 2000* (Міністерство транспорту України). *Офіційний вісник України*, 28, 1177.
- Пухтецька, А.А. (2013). Формування глобального адміністративного права. *Наукові записки НаУКМА. Серія "Юридичні науки"*, 144–145, 117–119. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2013_144-145_29>
- Словарь международного морского права*. Отв. ред. Ю.Г. Барсегов. Москва: Междунар. отнош., 1985.
- Терентьева, Л.В. (2016). Соотношение понятий “юрисдикция” и “суверенитет”. *Вестник Университета имени О.Е. Кутафина (МГЮА)*, 12, 126-133.
- Тихомиров, Ю.А. (2007). *Управление на основе права*. Москва: Формула права.
- Толстых, В.Л. (2009). *Курс международного права*. Москва: Волтерс Клувер.
- Ушаков, Н.А. (1994). Суверенитет и его воплощение во внутригосударственном и международном праве. *Московский журнал международного права*, 2, 3–21.
- Хаванова, И.А. (2017). Налоговая юрисдикция: грани возможного и отсроченные риски. *Журнал российского права*, 12, 81–91.
- Хаустова, М.Г. (2013). Тенденції розвитку права в умовах глобалізації. *Проблеми законності*, 124, 3–15.
- Худoley, Д.М. (2011). Суверенитет или автономия? *Вестник Пермского университета*, 2(12), 48–57.

Черниченко, С.В. (2010). Делим ли государственный суверенитет? *Евразийский юридический журнал*, 12, 25–31.

Guidance on arrangements between parties to allow for recognition of certificates under Regulation I/10 of the STCW Convention. <<http://www.imo.org/en/OurWork/HumanElement/TrainingCertification/Documents/1450.pdf>>

IMO ship identification number scheme: Resolution A.1078(28) Adopted on 4 December 2013. <<http://www.gc.noaa.gov/documents/2014/a28-res-1078.pdf>>

Jessup, Ph. (1956). *Transnational law*. New Haven: Yale University Press. <<https://www.questia.com/read/3678332/transnational-law>>

Schill, S.W. (2014). Transnational legal approaches to administrative law: conceptualizing public contracts in globalization. *Rivista Trimestrale di Diritto Pubblico*, 1, 1-33. <https://pure.uva.nl/ws/files/2474341/160779_Schill_Transnational_Approaches_Admin_Law_RivTrimDirPubb_2014_1.pdf>

UNCLOS 1982 Commentary. Supplementary Documents 2012. Ed.: Myron H. Nordquist, Satya N. Nandan and James Kraska. Brill, Nijhoff.

United Nations Convention on the Law of the Sea. *Official website of the United Nations*. <http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf>

REFERENCES

Averochkina, T.V. (2012). Do vyznachennia poniattia “iurysdyktsiia” v morskomu pravi [By defining the concept of “jurisdiction” in maritime law.]. *Pytannia udoskonalennia metodolohii suchasnoi yurysprudentsii: tezy Druhoi mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, prysviachenoi pamiaty prof. O.V. Surilova (m. Odesa, 30–31 bereznia 2012 r.)*. [The issue of improving the methodology of modern jurisprudence: the thesis of the Second International Scientific Conference dedicated to the memory of prof. O.V. Surilov (Odessa, March 30-31, 2012)], 253–255. [in Ukrainian].

Averochkina, T.V. (2015). Koncepcija administrativnoï iurysdyktsii gosudarstva v morskikh prostranstvah [The concept of administrative jurisdiction of the state in the sea]. *Pravovi ta instytutsiini mekhanizmy zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Odesa, 15–16 travnia 2015 r.)*. [Legal and institutional mechanisms for ensuring sustainable development of Ukraine: materials of the International Scientific and Practical Conference (Odessa, May 15-16, 2015)], 1, 478-480. [in Russian].

Averochkina, T.V. (2015). Kontseptsiiia administrativnoï yurysdyktsii u morskikh prostorakh – novyi pohliad na ustoiyani pravovi instytut [The concept of administrative jurisdiction in marine spaces is a new look at a well-established legal institution]. *Aktualni pytannia reformuvannia pravovoi systemy Ukrainy: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Dnipropetrovsk, 3–4 lyp. 2015 r.)*. [Actual Issues of Reforming the Legal System of Ukraine: Materials of the International Scientific and Practical Conference (Dnipropetrovsk, July 3-4, 2015)], 64–67. [in Ukrainian].

Barcic, I.N. (2008). Pokazateli jeffektivnosti gosudarstvennogo upravleniia (sub’ektivnyi vzgljad na mezhdunarodnye standarty) [Indicators of the effectiveness of public

administration (a subjective view of international standards)]. *Predstavitel'naja vlast' – XXI vek* [Representative Power – XXI Century], no. 2, 3, 11–15. [in Russian].

Bekjashev, K.A. Suverennye prava [Sovereign rights]. *Bol'shaja rossijskaja jenciklopedija* [Great Russian Encyclopedia]. Retrieved from <https://bigenc.ru/law/text/4171179> [in Russian].

Beljakovich, E.V. (2008). K voprosu o dejstvii pravovyh norm na territorijah so smeshannym pravovym rezhimom [On the issue of the operation of legal norms in territories with a mixed legal regime]. *Leningradskij juridicheskij zhurnal* [Leningrad Law Journal], no. 4(14), 178–186. [in Russian].

Vasilenko, V.A. (1988). *Osnovy teorii mezhdunarodnogo prava* [Fundamentals of the theory of international law]. Kiev: Vyscha shkola. [in Russian].

Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy 1990 (Verkhovna Rada Ukrainkoï Radianskoï Sotsialistychnoi Respubliky) [Declaration on State Sovereignty of Ukraine of 1990 (Verkhovna Rada of the Ukrainian Soviet Socialist Republic)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR* [Bulletin of the Verkhovna Rada of URSR], 31, 429. [in Ukrainian].

Dodin, E.V., Serafimov, V.V. (2001). *Sankcionirovannoe vmeshatel'stvo v sfere tovgovogo moreplavanija* [Authorized intervention in the field of merchant shipping]. Odessa: Juridicheskaja literatura. [in Russian].

Kashirkina, A.A. (2009). Doktrinal'nye podhody k sootnosheniju mezhdunarodno-pravovyh i nacional'nyh norm [Doctrinal approaches to the correlation of international legal and national norm]. *Zhurnal rossijskogo prava* [Journal of Russian Law], no. 6, 3–13. [in Russian].

Kajumova, A.R. (2007). K voprosu o meste iurisdikcii v sisteme mezhdunarodnogo prava [On the issue of the place of jurisdiction in the system of international law]. *Uchenye zapiski Kazanskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija "Gumanitarnye nauki"* [Scientific notes of Kazan State University. Series "Humanities"], no. 149, 6, 316–323. [in Russian].

Kljuchnikov, Ju.V. (2002). *Mezhdunarodnye problemy ustanovlenija predelov dejstvija nacional'no-pravovyh norm* [International problems of establishing the limits of national-legal norms]. Moskva. [in Russian].

Kokoshin, A.A. (2006). *Real'nyj suverenitet v sovremennoj mikropoliticheskoj sisteme* [Real sovereignty in the modern micro-political system]. Moskva. [in Russian].

Konventsiia pro polehshennia mizhnarodnogo morskoho sudnoplavlstva 1965 (Mizhnarodna morska orhanizatsiia) [Convention on Facilitation of International Maritime Traffic (International Maritime Organization)]. *Oftsiiinyi visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 2006, 8, 492. [in Ukrainian].

Kormych, B.A. (2017). Hlobalizatsiia administratyvnoho prava ta mytne zakonodavstvo [The Globalization of Administrative Law and the Customs Legislation]. *Lex Portus*, no. 5, 17–29. [in Ukrainian].

Kuznetsov, S.O., Averochkina T.V. (2011). *Morske pravo* [Maritime law]. Odessa: Feniks. [in Ukrainian].

Manilski popravky do dodatka do Mizhnarodnoi konventsii pro pidhotovku i diplomuvannia moriakiv ta nesennia vakhty (PDNV) 1978 roku 2010 (Mizhnarodna morska orhanizatsiia)

[STCW 2010 (Manila Amendments) (International Maritime Organization)]. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 2012, 24, 940. [in Ukrainian].

Mezhdunarodnaja konvencija po ohrane chelovecheskoj zhizni na more 1974 goda tekst, izmenennyj Protokolom 1988 goda k nej, s popravkami (SOLAS-74) (s izmenenijami na 1 janvarja 2016 goda) (redakcija, dejstvujushhaja s 1 janvarja 2017 goda) (Mezhdunarodnaja morskaja organizacija) [The International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974, the text amended by the 1988 Protocol thereto, as amended (SOLAS 74) (as amended on 1 January 2016) (version effective 1 January 2017) (International Maritime Organization)]. *Jelektronnyj fond pravovoj i normativno-tehnicheskoy dokumentacii* [Electronic fund of legal and normative technical documentation]. Retrieved from: <http://docs.cntd.ru/document/901765675> [in Russian].

Mizhnarodna konventsia pro pidhotovku i dyplomuvannia moriakiv ta nesennia vakhty 1978 (Mizhnarodna morska orhanizatsiia) [The International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (International Maritime Organization)]. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 2009, 60, 2148. [in Ukrainian].

Molodcov, S.V. (1982). *Pravovoj rezhim morskikh vod* [Legal regime of sea waters]. Moskva: Mezhdunar. otnoshenija. [in Russian].

Nakaz pro zatverdzhennia poriadku prysvoiennia identyfikatsiinoho nomera Mizhnarodnoi morskoi orhanizatsii sudnam, yaki maiut pravo plavannia pid Derzhavnym praporom Ukrainy 2000 (Ministerstvo transportu Ukrainy) [Order on approval of the procedure for assigning the International Maritime Organization Identification Number to ships entitled to navigate under the State Flag of Ukraine 2000 (Ministry of Transport of Ukraine)]. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 28, 1177. [in Ukrainian].

Pukhtetska, A.A. (2013). Formuvannia hlobalnogo administratyvnoho prava [Formation of global administrative law]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Seriya "Iurydychni nauky"* [Scientific notes of NaUKMA. Series "Legal Sciences"], no. 144–145, 117–119. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2013_144-145_29 [in Ukrainian].

Slovar' mezhdunarodnogo morskogo prava 1985 [Dictionary of International Maritime Law]. Ed. by Ju.G. Barsegov. Moskva: Mezhdunar. otnosh. [in Russian].

Terent'eva, L.V. (2016). Sootnoshenie ponjatiy "jurisdikcija" i "suverenitet" [The correlation between the concepts of "jurisdiction" and "sovereignty"]. *Vestnik Universiteta imeni O.E. Kutafina (MGJuA)*. [The Bulletin of the University named O.E. Kutafin (MSLA)], no. 12, 126-133. [in Russian].

Tihomirov, Ju.A. (2007). *Upravlenie na osnove prava* [Management on the basis of law.]. Moskva: Formula prava. [in Russian].

Tolstyh, V.L. (2009). *Kurs mezhdunarodnogo prava* [Course of international law]. Moskva: Volters Kluver. [in Russian].

Ushakov, N.A. (1994). Suverenitet i ego voploshhenie vo vnutrigosudarstvennom i mezhdunarodnom prave [Sovereignty and its embodiment in domestic and international law]. *Moskovskij zhurnal mezhdunarodnogo prava* [Moscow Journal of International Law], no. 2, 3–21. [in Russian].

Havanova, I.A. (2017). Nalogovaja jurisdikcija: grani vozmozhnogo i otsrochennye riski [Tax jurisdiction: the scope of possible and deferred risks]. *Zhurnal rossijskogo prava* [Journal of Russian Law], no. 12, 81–91. [in Russian].

Khaustova, M.H. (2013). Tendentsii rozvytku prava v umovakh hlobalizatsii [Trends in the development of law in a globalizing world]. *Problemy zakonnosti* [Problems of Legality], no. 124, 3–15. [in Ukrainian].

Hudolej, D.M. (2011). Suverenitet ili avtonomija? [Sovereignty or autonomy?]. *Vestnik Permskogo universiteta* [Bulletin of Perm University,], no. 2(12), 48–57. [in Russian].

Chernichenko, S.V. (2010). Delim li gosudarstvennyj suverenitet? [Do we share state sovereignty?]. *Evrazijskij juridicheskij zhurnal* [Eurasian Law Journal], no. 12, 25–31. [in Russian].

Guidance on arrangements between parties to allow for recognition of certificates under Regulation I/10 of the STCW Convention. Retrieved from <http://www.imo.org/en/OurWork/HumanElement/TrainingCertification/Documents/1450.pdf>

IMO ship identification number scheme: Resolution A.1078(28) Adopted on 4 December 2013. Retrieved from <http://www.gc.noaa.gov/documents/2014/a28-res-1078.pdf>

Jessup, Ph. (1956). *Transnational law*. New Haven: Yale University Press. Retrieved from <https://www.questia.com/read/3678332/transnational-law>

Schill, S.W. (2014). Transnational legal approaches to administrative law: conceptualizing public contracts in globalization. *Rivista Trimestrale di Diritto Pubblico*, 1, 1-33. Retrieved from https://pure.uva.nl/ws/files/2474341/160779_Schill_Transnational_Approaches_Admin_Law_RivTrimDirPubb_2014_1.pdf

UNCLOS 1982 Commentary. Supplementary Documents 2012. Ed.: Myron H. Nordquist, Satya N. Nandan and James Kraska. Brill, Nijhoff.

United Nations Convention on the Law of the Sea. *Official website of the United Nations*. Retrieved from http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

Zhudro, A.K., Dzhavad, Ju.H. (1974). *Morskoe pravo* [The law of the sea]. Moskva: Transport. [in Russian].

